

Cronica Artistică

— Cei din urmă iconoclaști —

Era pe vremea cînd în creștinescul imperiu al Bizanțului, abia se statornicise cultul icoanelor.

În marea sală a celor XIX Paturi, Leon Isauricul citi primul edict contra imaginilor sfinte. Incepînd dela această dată, toate imaginile religioase, toate exvotoarele cu blînda privire a Panaghiei, toate mozaicurile cu figura îndurerată a divului „Fiu al lui Theos“ precum și toate iconițele ferecate în aur și argint, de prin altarele pompoaselor bazilici, trebuiau să fie distruse, de voe de nevoe, de către supușii Bizanțului. Odată ordinul dat, el și fu pus în execuție. Bine'nțeleas că reacțiunea nu întirziă, și ea fu singeroasă. Cu privire la aceasla, istoria spune că pe ulițile Bizanțului singele vărsat se adunase în bălți unde se vedea înnoțind membrele mutilate ale celor care opuneau rezistență și iarăși că, cîinii flămînzi eșiau din bazilici ducînd în gură brațe tăiate de care atîrnau încă talismane prețioase, iconițe și alte podoabe. Se întimpla cîteodată ca pjoșii închinători la icoane să aibă cite o mică victorie și atunci prigonitorii procedau și mai crunt înăbușînd în foc și singe protestul zeloșilor iconolatri. Istoria a însemnat toate grozăviile făptuite în numele Crucii, acuzînd astfel evlavia exaltată a unora și erezia dezordonată a altora. Și de unde pornise această nouă urgie pe capul bieților mucenici? Ce pericol amenința fastuosul și molaticul Bizanț sau cine se apropiase cu gînd rău de skiptrul cu mîner în cruce al sfințitului Autocrator? Un împărat zmintit poruncise să se sfărîme toate sfintele icoane pe care Consiliul din Nireea le oferise spre închinare drept credincioșilor.

Acum acești năprasnici stăpînitori zac în necropole uitate, sectarii iconoclaști au dispărut și Bizanțul povesti-va încă vremurilor ce va să vie faima de odinioară. Icoanele însă, acele obiecte ale cultului care întefise atîta vreme luptele acelorași frați creștini, au rămas și ele explică pînă la un punct acea fanatică rezistență a iconolatriilor. Toate icoanele rămase din vechiul Imperiu de Răsărit sînt de o uimitoare expresie. Cît e de adîncă, de nepătrunsă icoana lui Isus, cît e de duioasă, de blajină a-

ceia a Precestei; nimic din actuala decorațiune nu a putut să întrecă expresivitatea icoanelor bizantine. Și e, poate, aceasta ușor de explicat. Mai pătrunși și mai aproape de personalitatea lui Isus, artiștii timpului de atunci, de la făcuții apostoli care sgrăiau pe părășii catacombelor imagina *Ihtisului*, acest rebus-mistic care ferea pe cel ce mărturisea în Cris-tos de ochiul prigonitorului, și până la călugării-pictori ai primelor mă-năstiri, știau să pună mai mult adevăr decit decoratorii timpului nostru, dintre care unii s'au răfăcit cu totul de orientarea cea dreaptă; așa încit se poate spune că cele dintăi decorațiuni religioase sînt și cele mai a-preciable, întrucit ele păstrează în sine simburile credinții ce a încolțit în aceiași vreme și pentru aceiași credincioși, între care se numără și primii decoratori creștini.

De la bizantini, decorațiunea a trecut pe minile călugărilor de la Athos, care au întregit cu multă pricepere sistema iconică, însemnînd pen-tru totdeauna un gen de pictură cu tehnica și școala ei aparte. Tot de la acești călugări-pictori moștenim și noi cele mai de valoare decorațiuni religioase, care în București se vād la Stavropoleos, Narthexul din Bi-serica Batiște, Pitar-Moșu și Biserica Sf. Ștefan din Calea Calarașilor. (Aci au rămas numai în medalioane). Și cine ne poate spune că la un moment dat noi n'am avut de la Tismana până la Putna aceiași deco-rațiune cu aceleași mindre frescuri zugrăvite din porunca evlavioșilor noștri voievozi și cu mina vestișilor pictori athoniți..... Că așa trebuie să fie, ne-o dovedește asemănarea frescurilor luate din oricare parte a Țării rominești, care, executate în aceiași factură, reprezintă și acelaș lip.

Au venit vremurile însă, ca toate aceste icoane neprețuite atit ca adevăr religios cit și ca adevăr artistic să fie dilsruse fără milă, nu din poruncă înaltă, dar din nepăsare și rălăcire s'au prăpădit frumoase fres-curi, în totul sau în parte, după cum il tăia capul pe cel căruia i se în-credința repictarea unei biserici. Astfel au perit numeroasele decorațiuni de la Biserica Agiu, tot așa am pierdut pentru totdeauna cele mai bine păstrate decoruri (bi'e, până la restaurare) de la Biserica Batiște, cele de la Biserica Slinji, Scaune și încă vre-o citeva biserici, între care și Sf. Ștefan. Toate aceste monumente până acum cîțiva ani^{*)} păstrau încă prima frescă în toată frumusețea și puritatea stilului athonit, a căreia școală eminentamente expresivă ne-a dat acele Preciste duioase, acci Cris-toși drepți în seriositatea lor, sau în fine acei mucenici indurerați, pe bu-zele cărora a încremenit cuvîntul Evangheliei. Și cine ne-a prăpădit a-ceastă bogăție de decorațiuni; pe care sintem siguri că se găsesc cîțiva în țara asta ca să le socotească drept comori de artă demne de renume? Cine și-a permis să ne nimicească și nouă acele Preciste plinse ca după Cel ce se duce, acei Cristoși temuți în înțelepciunea cu care privesc din bolți, sau în fine acei apostoli scofilciți de veghe și de posturi, propovă-duitori de bine și adevăr? Cine sînt *inconoclaștii* timpurilor noastre? Să

*) Biserica Batiște a fost prăpădită în vara trecută.

nu răspundem cu nume să nu precizăm fapte pentru ca să nu învinuim*) Să se știe însă că de la un capăt la altul al Țării, sub pretextul reînnoirii, ni se distrug vechile icoane athoniste, aceste prețioase documente de decorațiune și ortodoxie. Un preot, ca să complacă drept credincioșilor din parohia sa, tocmește un zugrav care înfrumusețează, zice el, biserica cu sfinți de modă nouă; un tânăr necopt, abia eșit din școala de Arte Frumoase—unde nu se studiază pictura bisericească—se angajează cu repictarea unei biserici și aduce acolo desenul și tehnica învățată în academie; un Grec sau Sîrb de pripas colindă satele și cade la învoială cu arendașul ageamiu pentru a zugrăvi din nou biserica cea veche din virful dealului, în stil secesion! Un pictor de-a treia mînă se dă de bine pe lângă epitropul unei biserici și cade la învoială cu acesta pentru a restaura pictura bisericii. E de-ajuns cred; dacă înșirarea acesta nu ar avea ceva întristător pentru noi, am continua mai departe, arătînd isprăvile acestor noi iconoclaști, cărora nu li se opune nici o împotrivire și care, senini la conștiință pe cît erau de barbari iconoclaștii din istorie, trec cu văpseaua cea nouă peste frescurile vechi.

Și răul mai are o față. În locul frumoaselor și bisericeștilor imagini, se pun sfinți de moda cea mai nouă, fasonași, chipeși, ce nu sînt de legea noastră, cum nu sînt nici de caracterul decorativ al unei picturi murale. Inlocuirea aceasta are ceva din înconștiența barbarilor năvălitori, care impuneau cetăților cucerite pe idoli lor.

Și nu e nimeni care să se împotrivescă celor din urmă iconoclaști?

A. Baltazar.

*) De altfel făptașii nici nu pot fi trași la răspundere.